

ÉLT EGYSZER EGY LEÁNY...

(Tímár Máténak ezzel a novellájával halálának egy éves évfordulójára emlékezünk.)

Pünkösdfürdőnél már csak emlékezetem színérzékeny lemezén kápráztatta forgalmas elevenségét Várad. A büszke püspöki város, az Alföld hasába leselkedő Kálváriájával, tisztességét Ady Endrén kereskedő Káptalansorával, megkopott Pece-parti Párizsságával, egyetemben. Kísértetváros lett, a bihari kapcásurak, a Tiszák és Fráterek árnyaival, ahová nagyapám nemzedékének gazdagjai mulatni, élelmesebbjei sóért, kegyesei búcsút nyerni s fiataljai a civilt komiszruhára cserélni jártak. Félix fürdőnél azonban már a Kálvária-domb pasztellvonala is egyesült az éggel. Rogoz mellett a Fekete-Körös is elfelé-hurkot vetett, mintha megtagadta volna testvérét, a Sebes!, s mire mindez belémtudatosul, Hollód után utolért, a baj.

Hirtelen billegős lett a bal hátulsó kerék gurulása, mint a sánta leányzó járása. Olykor egyet-egyet koccant is a rapcsosabb köveken, s a volán ura - és ingyenfuvaros jóbarátom - akkorát káromkodott, akár a Nagybihar csúcsa. Pedig az nem kevesebb, mint 1848 méter magas.

Szeg! S ezen a rozsdás valóságon még az sem szépített, hogy heven süttött a nap. Pajkos szellő legyezte szerte a virágos, kukoricacímerek édeskés illatát. S valami akkora nyugalom lebegett a friss tarlók felett, mintha a táj dobozát teleberregő traktorok, cséplőgépek, zsákokkal terhelt vontatók is a békesség örökös szimfóniáját muzsikáltak volna. Ami azt illeti én reménykedtem is ebben, ezt a jó érzésemet azonban megtartotta magamnak, mert láttam, hogy a barátom, a logarléccel tervezett mérnök úr legérzékenyebb ideghúrját is megsértette az a szegecske. Tinca község névtáblájáig elvergődtünk valahogyan, hanem ott már igen erősen sántikáltunk, s öt-hat házával a hátunk mögött végérvényesen se té, se tova. Leodalogtunk az út mellé, borsós kedvű barátom átkozódva szerelt. Ingére Eurázsia térképét rajzolta a verejték. S mert nem szerettem volna szerelővással megmérteni, milyen vastag a koponyám, elindultam az utca hosszán, a falu közepe felé.

Kereselek egy üzletet vagy vendéglőt - gondoltam. Iszom egy pohár sört, a mérgesnek liter tejet hozok, mert ebédelni Belényesen akarunk, s hogy ezt a tervet valósággá tehessem, zsebbéli magyar-román kisokosomat forgattam útközben. Lap a tej, bere a sör, cum ma pot duce la lapterie, hogyan jutok el a tejivóhoz, multumesc, köszönöm, ismételtettem nyelvcsúfoló igyekezettel, és teljesen feleslegesen. Mert mikor odavittem a dadogásomat a szélső ház kispadján üldögélő öregemberhez, és buna ziua-val kínáltam jónak a napját, magyarul viszonzta, még hozzá Isten nevében.

Szép arcú, nagybajszos öregember volt, avatott vászon népviseletébe ülve is sejtette, közelíti az ölest, barátságos mosolygása pedig tetézte is. Helyet szorított maga mellett a kispadon. Füle mögé tette a Fecskét, amivel megkínáltam. Jó lesz a fiának. S az első mezítlábos bade-ra elmondta azt is, a Vasile névért csorgatta fejére a szenteltvizet a pópa, ami magyarul Lászlót jelent. Beszélgettünk.

- Hány esztendő's László bácsi! - kérdeztem.

- Múlta hetvennyolcot.

- Hol tanult meg magyarul!

- Itt Tenkén, meg Oradeán, Váradon, ahol katonaság csináltam.

- Ezek szerint ez a falu Tenke?

- Az, románul meg Tinca ... De várjál csak, fiam - megfejelte, - domnule ... Míg bevonszolta a kiskapun istenbajszos, szálegyenesen is roskatag, öreg testét, tekintetem körülroppent a tájon, mely olyannak tűnt, mintha egy nyitott tenyér öblében, a Fekete-Körös sorsvonalán feküdne Tenke. Nyugatnak alföldien nyitott, északkeletre a Királyerdő, keletre a

Bihari-hegység, délkeletre a Béli-hegység oltalmazza óriási karéjban, mint a tenyér síkját az újjak, s valami cseppfolyós aranyhoz hasonlítható napragyogás töltötte színültig simogató meleggel, akár szívemet az elzsondító emlékezés ...

Ha ez a falu Tenke, akkor hatvan esztendővel ez előtt, huszonhárom hónapig itt élt az én édesanyám! A megállapítás először az ábrándozásig, s azután a tervezgetésig nyújtózott. Szinte láttam a hirtelen nyugult árva cselédlányt, amint megesett rajta a hazalátogató keresztanyja szíve, s útra kélt, életében először vonaton, hogy a tenkei erdésznéknél otthonra találjon. Itt kapta azt a kék-pettyes ünneplő ruhát, amiről halála előtt is álmódott. Innen vitt román mondatai kitarítottak egészen addig, míg beszélni tudott. Ahogy erdőt sem láttam soha olyan szépet, mint amilyennek a tenkeit mesélte. Méltó lenne tehát drága emlékezetét felidézni benne. Megkeresni azt az erdészházat, keresztzüleinek sírját a temetőben, emléküket a múltidéző vének száján, s úgy menni tovább, mint aki a szívében régi adósságát fizette ki. ...

Idáig jutottam, amikor pálinkáspalackkal a hóna alatt visszasántikált László bácsi. Tenyerével törölte az üveg száját, átnyújtotta, ráemeltem, ő visszakívánta a jókat, s szinte már atyafiságosan azt kérdezte:

- Hát te honnan, fiam!

- Innen a szomszédból, Békésből! - Bekes-Bekes... - szállott alá önmagában valami ó gondolatért, s én a segítségére siettem.

-Békés a megye, a judetul, bade Vasile. A községet, ahol születtem, Endródnek hívják.

-Azt mondta, Endred? –

-Azt László bácsi! Ott a Hármás-Körös partján ...

Megharmatosodott a két szeme, s kicsinyelleni kezdte mellkasának üregét a szusz. Egyet-kettőt hördült is, mint a szélszegény orgona síp.

-Vót onnan itt egy fáta ... - nyögte, mintha mázsás emléket emlegetett volna-, egy leán... a padurar ... az erdésznéknél. .. Úgy hitták, Mai... Oh, Doamne Dumnezeule... istenem, istenem... én nagyon szerette aztat. ...

Szavai ólomkarokkal nyomtak a föld felé! Ő lenne az a Vaszika, akit holtáig felemlegetett az Édesanyám, Édesapám pedig kedvesen évődve csúfolta vele! De hátha nem ő! S ha az lenne is, vajon nem gyötörné jobban az emlék, ha elmúlásáról tudósítanám! S arról, hogy annak a Marinak éppen én vagyok a fia! Szótlanul néztük egymást kicsinyded ideig, s körülöttünk gyászba komorodtak a napfényes hegyek...

Jó leán vót Mari - folytatta -, mindég dogozta... Csakhát más vót az istenünk... a nyelvünk ... - Esetten legyintett: - Azután hazamente ... Nem tudja, él-e még!

-A szíveinkben bizonyosan, bade Vaszile!

S ekkor irányunkban az országúton, sürgősen és ideges sürgetéssel megszólalt az autóduda. Elköszönni is alig engedett, és a gazdája sem lett barátságosabb közben.

-Legalább egy kis tejecskét hozhattál volna! - mondta paprikásan.

-Ne haragudj, elbeszélgettem az időt.

-Mit lehet annyit lefetyelni egy vénemberrel!

Ezzel a képletjannival felezzem meg a fájdalom árán nyert emlék keserves kincsét!

-Csak úgy ...

-A lélek halhatatlanságáról talán!

-Élt itt valamikor a szülőfalumból egy leány ...

-És ez a vénség szerette, mi!

-Olyanformán ...

-Hogy oda ne rohanjak!

Oktalan indulatával az autó versenyre kélt. Úgy tovairamodott vélünk, hogy László bácsira éppen csak hátrapillantanom engedett. Úgy állott, ott mögöttünk, a kauzébának dülve, esethtatalmasan és szomorúan, mint a népballadák hősei a fametszeteken ...

... Élt egyszer egy bade Vasile, valahol Tenkén, a bihari hegyek között, aki ha úgy akarja a sors, az édesapám is lehetett volna...

Marosvásárhely. 1971. november 21-én

Megjelent: Városunk 2000. május. 85. p. Irodalmi oldal.